

LASSE MOLIN
Seppämestarin
suku

Kantaisä Paimiossa
Rakuuna Matti Laurstedt

Seppämestarin suku

© 2025 Lasse Molin
Taitto. Lasse Molin
Kansi. Books on Demand
Takakannen kuvat. Maiju Seurujärven kokoelma
Kannen kuva. Seppämestarin perhehauta. Kuva Lasse Molin
Kustantaja. w.Readers. Isonjärvenranta 1 G, 02940 Espoo.
readers.kulvako@gmail.com
Kirjapaino. Libri Plureos GmbH. Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa
ISBN 978-952-69876-2-0

Lasse Molin

SEPPÄMESTARIN SUKU

Kantaisä Paimiossa
Rakuuna Matti Laurstedt

w.Readers

*Elämä on suuri mysteeri.
Ihminen kuolee, kun hän katoaa muiden muistista.*

Neurokirurgi Juha Hernesniemi

Sisällysluettelo

Alkusanat	9
Suuri Pohjan sota.....	11
Paimionlahti.....	13
1. Laaroisten Rakuuna Matti Juhonpoika Laurstedt.....	15
Matin ja Marian perhe.....	17
2. Meldolan kartanon isäntärenki Matti Matinpoika	20
Matin ja Leenan perhe	21
3. Kartanon torppari Juho Vihtamäki	23
Juho ja Maria Vihtamäen perhe	24
4. Kirkkoväärtti ja maakauppias Gustaf Grönlund	27
Gustaf Adolfin ja Eva Gustavan perhe.....	43
Muhoksen pitäjä ja Oulun kaupunki.....	47
5. Seppämestari, tehtailija G.A. Grönlund.....	49
Siirtyminen 1900-luvulle.....	87
Seppämestarin jälkikasvu	89
6.1. "Arre pappa" Grönlund, lapin metsäpäällikkö	90
6.2. Alda, Ainolan kartanon kaunotar	110
6.3. Ninon, kauppiaan puoliso	114
6.4. "Gösta" Grönlund, Yrjänän tilan isäntä	119
6.5. Werner Grönlund, vuori-insinööri, "Vänne-setä"	137
6.6. Gustaf Arvid, syntymäheikko.....	144
6.7. Siri Paatero, nimismiehen puoliso.....	145
6.8. Evald-setä, merimies pehtori ja kauppias	148
6.9. Helly, opettaja sekä steineropetuksen edistäjä	152
6.10. Arnold Grönlund, nimismies, "Atta-setä"	155

7.1. Arre-papan ja Liisa-mamman perhe	158
7.1.1. Toini "Tope" Friman o.s. Grönlund	159
7.1.2. Ilmari "Immu-setä" Grönlund, metsäpäällikkö	163
7.1.3. Helge "Heta" Grönlund, metsäpäällikkö.....	171
7.1.4. Lasse Arrela, Metsähallituksen metsäteknikko	174
7.1.5. Holkeri "Polle" Arrela.....	185
7.1.6. Velu Arrela, pankinjohtaja, kanslianeuvos	190
7.2. Aldan ja Otto Kurthin lapset	197
7.2.1. Aatos Kurth, sankarivainaja	197
7.2.2. Eila Ylitalo o.s. Kurth	199
7.3. Ninon ja Frans Oskar Johanssonin lapsi.....	201
7.3.1. Tor Holger Johansson	201
7.4. Göstan ja Ainon jälkikasvu	202
7.4.1. Yrjö Grönlund, maanviljelijä	203
7.4.2. Yrjänän Martti, maanviljelijä	205
7.4.3. Kustaa Aadolf Grönlund, "Kusti"	211
7.4.4. "Sirkka täti" - Sirkka Rajavaara	212
7.4.5. Aarne Pylkäs ent. Grönlund	214
7.4.6. Einari Grönlund, kirkon suntio.....	218
7.4.7. Kaksivuotias Eila Emilia	220
7.5. Werner ja Aino Grönlundin lapsi	221
7.5.1. Olavi Karpalo, seikkailija ja sotilas	221
7.7. Siri ja Oskar Paateron lapset.....	244
7.7.1. Laila *Tytteli Lindström o.s. Paatero	244
7.7.2. Jorma Ilmari Paatero	245
7.7.3. Irja Maria Yli-Orvola o.s. Paatero.....	246

7.7.4. Lyyli *Inkeri Heinonen o.s. Paatero	247
7.7.5. Kaija Sirell o.s. Paatero	247
7.8. Evald ja Helmi Grönlundin lapsi.....	251
7.8.1 Onni Armas Grönlund.....	251
7.10. Arnold ja Martta Grönlundin lapset	252
7.10.1. Rauni Lena Grönlund	252
7.10.2. Kaija Marita Grönlund	252
Stina - arvoituksellinen hyväntekijä ?.....	254
Loppusanat	256
Lähdeluettelo	258
Omia muistiinpanoja	261

Alkusanat

Tietojen kerääminen tähän tarinaan alkoi jo kymmenen vuotta sitten. Helsingin kirjajessujen eräässä antikvaarihyllyssä pisti silmäni paksu nahkaselkäinen kirja ”Paimion historia”. Päätin vilkaista kirjan lopussa olevaa henkilöluetteloa, josta huomasin nimen Grönlund G.A.

Vaimoni oli kertonut, että hänen isänsä veli on pienenä annettu Paimioon kasvattilapseksi. Nopea historiakirjan selailu osoitti G.A. Grönlundin kirkkoväärtiksi ja Paimion ensimmäiseksi maakauppiiaaksi. Kirja lähti oitis mukaan ja rippikirjat vahvistivat G.A. Grönlundin vaimoni esivanhemmaksi neljän sukupolven takaa. Tiedon jano kuitenkin kasvoi ja lopputuloksena on kertomus, joka alkaa 1719 syntyneestä Matti Juhonpojasta jatkuen kahdeksassa sukupolvessa näihin päiviin asti. Monet ihmiskohtalot avaavat paikallishistoriaa sekä kunkin aikakauden elintapoja.

Kansalliskirjaston ja Kansallisarkiston tietokannat täydensivät henkilöhistoriaa. Suvun vanhoja kirjeitä ja dokumentteja löytyi henkilökohtaisista arkistoista. Kansalliskirjaston digitaaliset sanomalehdet paljastivat hyvinkin yksityiskohtaisia henkilöihin ja perheisiin liittyviä tapahtumia vuosien varrelta.

Tiedän löytäväni jatkuvasti uusia tietoja, koska lisääntyvä digitalisaatio tarjoaa siihen yhä paremmat mahdollisuudet. Tekoäly on viimeisin tutkimuksia helpottava työkalu. Tunnen kuitenkin kymmenen vuoden tutkimusten jälkeen olevani liikaa läsnä näiden menneiden ihmisten elämässä. Siksi on aika julkaista kertomus niille, jotka ovat jo vuosia odottaneet sen valmistumista.

Syntymä- ja kuolintiedot on tarkistettu kirkonkirjoista, pääosin myös asuintiedot, mutta niitä on täydennetty myös henkikirjoista. Nimien suomentamisessa olen käyttänyt harkintaa ja jättänyt osan alkuperäiseen ruotsinkieliseen asuun, jotta tiedot löytyisivät rippikirjoista helpommin seuraaville tutkijoille. Nimien yhteydessä olen merkinnyt puhuttelunimen tähdellä, jos se on ollut tiedossa. Avioliitot ja kuolintiedot perustuvat niin ikään kirkollisiin kirjoihin. Talojen, kylien ja

asuinpaikkojen nimissä esiintyy jonkin verran muunnoksia eri vuosina, enkä ole katsonut aiheelliseksi niiden yhdenmukaistamista.

Kunkin sukupolven olen pyrkinyt kuvaamaan kokonaisena perheenä, mutta tutkimuksessa keskityn päähenkilöön, jonka kautta suvun mieslinja jatkuu katkeamattomana kahdeksanteen sukupolveen. Siihen sisältyy osittain elossa olevia henkilöitä, joten eräiden asianosaisten kanssa olen päätenyt ratkaisuun, että tietosuojasyistä johtuen julkaisen elossa olevista henkilöistä nimen lisäksi pelkän syntymävuoden.

Tämä sukuselvytys ei pyri olemaan tieteellinen tutkimus, joten lähdeviittauksia on rajallisesti. Jos aloittaisin tutkimuksen nyt, sisällyttäisin tekstiin enemmän tarkkoja lähdeviittauksia. Suomen historiaa sekä paikallishistoriaa olen pyrkinyt esittämään yleisluontoisesti, jotta perheiden elämä ja yksittäiset tapahtumat tulisivat paremmin ymmärretyiksi. Tekstiin olen lisännyt joitakin lähteitä, joiden maininta asiayhteyden vuoksi on ollut perusteltua. Erillinen lähdekirjallisuuden luettelo on esitetty kirjan lopussa. Suorat lainaukset lähteistä on kirjoitettu kursiivilla.

Sitaatit henkilöiden kirjeistä on esitetty alkuperäisessä kirjoitusasussa puuttumatta kieliopillisiin tai muotoseikkoihin. Näin niistä välittyy aikaan ja paikkaan liittyvä ilmaisutapa murteineen.

Suuri Pohjan sota

Suomi oli 1700-luvulla Ruotsin itäinen maakunta. Yhteiskunta oli kehittymätön ja elinolosuhteet vaikeat. Taakse olivat jääneet suuret kuolonvuodet 1695-1697, jolloin useat perättäiset katovuodet aiheuttivat nälkähätää ja sairauksia. Taloja autioitui ja sairaudet lisääntyivät. Arvellaan, että jopa kolmasosa Suomen väestöstä saattoi kuolla nälkään tai aliravitsemuksesta ja huonosta hygieniasta johtuviin sairauksiin. Tilannetta pahensivat vielä ylimääräiset väenotot ruotu-armeijaan.

Suuri Pohjan sota alkoi vuonna 1700. Ruotsi täydensi omia sotajoukkojaan itäisestä maakunnasta. Suomesta koottiin ruotsalaisten tueksi saatavilla olevat ruotusotilaat noin 7000 miestä, jotka lähetettiin Riikaan. Kymmenen vuotta myöhemmin sota laajeni Suomen maaperälle. Venäläiset joukot tunkeutuivat Suomen puolelle 1710 valloittaen Viipurin ja Käkisalmen. Syyskuussa 1713 venäläiset etenivät 15 000 miehen voimin pohjoiseen kohti Hämettä. Ensimmäinen suuri taistelu käytiin lokakuussa Pälkäneen Kostianvirralla, jossa venäläisillä oli nelinkertainen miesylivoima. He menettivät 1000 sotilastaan ja suuren osan tykistöstään Suomen tappion ollessa 300 miestä. Suomen joukkojen johtaja Johan August Saldels päätti kuitenkin vetäytyä ennakkosuunnitelman mukaisesti kohti pohjoista.

Venäläiset jatkoivat marssiaan länteen ja yksi suurista taisteluista käytiin helmikuussa Pohjanmaalla Isossakyrössä. Venäjän hyvin varustetut joukot saartoivat silloin pienen puutteellisella aseistuksella varustetun Ruotsi-Suomen puolustajajoukon. Napuen taistelu 19.2.1714 Isonkyrön pelloilla kesti ainoastaan kaksi tuntia, jona aikana Ruotsi-Suomen menetykset olivat 1400 kuollutta ja 800 haavoittunutta. Venäläiset sotilaat saivat voiton palkkioksi vapaan oikeuden omaisuuden ryöstämiseen neljän päivän ajaksi. Taloista vietiin lähes kaikki arvoesineet ja käyttötavarat. Taloja poltettiin ja naisia raiskattiin. Poikia vietiin orjiksi Venäjälle taloista varastetuilla hevosilla. Isokyrö, Vähäkyrö ja Laihia menettivät noin puolet pitäjiensä väkiluvusta taistelun ja sen jälkeisen terrorin seurauksena.

Venäläiset etenivät Vaasaan, polttivat Pietarsaaren kaupungin ja jatkoivat pohjoiseen suorittaen edelleen tuhotöitään Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Eteläisessä Suomessa venäläiset joukot etenivät kohti Turkuu, jonne saapuivat 28. päivänä elokuuta 1713. Matkallaan miehet ryöstivät ja pahoinpitelivät täälläkin talojen asukkaita. Paimiossa sotajoukko ryösti useista taloista karjaa ja irtaimistoa. Seuraavan vuoden aikana venäläiset olivat miehittäneet koko eteläisen Suomen Pohjanmaalle saakka. Hallinto järjestettiin venäläismallin mukaisesti, mutta se toimi erittäin huonosti. Suomalaiset korkeat virkamiehet, papisto ja nimismiehet olivat paenneet Ruotsiin tai otettu vangeiksi. Miehitysjoukoilla ei ollut lakia, vaan he saattoivat jatkaa mielipuolista ryöstelyä ja tuhoamista.

Tutkimusten mukaan venäläistä sotaväkeä oli tuolloin Suomessa lähes 30 000. Saman verran ihmisiä pakeni Suomen puolelta Ruotsiin. Venäjälle vietiin pakolla noin 10 000 ja siviiliväestöä surmattiin 6000 henkeä. Venäläisen ylivallan aika eli "isoviha" kesti noin seitsemän vuotta päättyen Uudenkaupungin rauhaan elokuussa 1721.

Seppämestarin sukutarina alkaa Paimiossa sijainneelta Laaroisten ratsutilalta. 1700-luvun alussa Paimiossa on laskettu olleen noin 1400-1500 asukasta. Suuri kuolonvuosi oli 1697, jolloin edellisen vuoden katovuodesta johtuen lukuisat kerjäläiset vaelsivat etsien syötävää ja levittivät samalla kulkutauteja. Tuon yhden vuoden aikana Paimiolaisia kuoli 324 henkilöä ja lisäksi haudattiin 196 tuntematonta vainajaa, jotka olivat vaeltaneet muista pitäjistä.

Paimionlahti

Paimion asutus oli keskittynyt Paimionlahden ja Paimionjoen molemmille puolille. Paimionlahdelta avautui meritie Piikkiöön, Halikkoon, Turkuun ja muihin merenrantakaupunkeihin. Paimionjoki taas tarjosi kulkuväylän ylös sisämaahan. Vista, Oinila ja Saaris olivat lähimmät kylät pitäjänkirjon ympärillä. Vista oli myös ikivanha markkinapaikka ja siellä sijaitsi Paimion Pyhän Mikaelin kirkko. Lahden pohjukassa sijaitsi toinen kirkko nimeltään Pyhän Jaakobin kirkko. Tämä kirkkorakennus uusittiin puukirkkona 1800-luvulla, mutta paloi 1909. Nykyisen kirkon rakentaminen alkoi 1926. Meldolan kartano monine torppineen hallitsi lahden itäpuolista aluetta. Länsipuolella sijaitsivat Laaroinen ja Hevonpää.

Isonvihan päätyttyä elämä alkoi vähitellen palautua normaaliksi, vaikka viha venäläisten sotilaiden raakuuksista jäikin ihmisten mieliin kymmeniksi vuosiksi. Virkamiehet, papit ja nimismiehet palailivat vähitellen kotipaikoilleen. Ruotsissa säädettiin vuonna 1734 yleinen laki, johon oli koottu sekä siviili- että rikosoikeudelliset säädökset. Laki säilytti vanhat rankaisemistavat; sakon ja kuolemanrangaistuksen. Esimerkiksi pyhäpäivän rikkomisesta rangaistiin kymmenen taalarin sakolla. Ei ollut myöskään hyvä tulla kirkonmäelle piippu hampaissa, tai mälliä pureskelemaan, koska mainituista nautinnoista joutui maksamaan veroa. Naisille taas saattoi koitua kohtalokkaaksi silkkiinnojen ja myssyjen käyttäminen. Rangaistuksena oli kahdenkymmenen taalarin sakko ja yksi pyhä jalkapuuta. Varattomien oli selviydyttävä heille määrättyistä sakoista raipoilla, jotka jakeli tätä tarkoitusta varten palkattu piiskuri.

1740-luvulla alettiin myöntää lupia uudistiloille ja sallittiin torppien perustaminen perintötiloille. Kun vielä tehtiin mahdolliseksi tilojen halkominen, syntyi Paimiossakin runsaasti uusia tiloja, joiden nimet johdettiin kantatiloista, esimerkiksi Ylätalo/Alatalo ja Uusitalo/Vanhatalo. Näin usko tulevaisuuteen kasvoi ja elämä alkoi tuntua turvalliselta.

Laurois, Laarois, Laaroinen, Laurstedt

Laurois-ratsutilan maatilakaartta 1693. MHA Kansallisarkisto

1. Laaroisten Rakuuna Matti Juhonpoika Laurstedt

Matti Juhonpoika Laurstedt eli Matts Johansson

s.1719 **k.16.05.1784 Paimio** **(64)**

Maria Matintytär eli Maria Mattsdotter

s.1719 **k.02.08.1790 Paimio** **(71)**

puoliso 08.07.1740

Matti Juhonpoika syntyi Paimiossa Laaroisten ratsutilalla isonvihan viimeisinä vuosina, kun pahimmat ajat olivat takanapäin. Tila oli ollut vuodesta 1713 alkaen erään Matts Mattssonin hallinnassa ja myöhemmin tilan toista puolikasta tuli omistamaan Christer Andersson. Matti Juhonpojan vanhemmista ei ole vahvistettua tietoa johtuen edellä kerrotusta sekasortoisesta tilanteesta isonvihan aikana. Kirkot eivät kyenneet kirjaamaan kaikkia asioita, koska useimmat papit olivat pakosalla. Monia talojakin jäi autioksi ryöstelyn ja ihmisten sieppausten vuoksi, ja osa taloista poltettiin. Paimion srk:n rippikirjat puuttuvat kokonaan vuosilta 1711 - 1722. Uudenkaupungin rauha solmittiin 1721 ja silloin Paimiossa oli 74 taloa tyhjillään vailla asukkaita.

Paimion rippikirjan mukaan Matti oli syntynyt vuonna 1719. Tämän tiedon todentaa myös Henkirakuunarykmentin pääkatselmusluettelo vuodelta 1753, josta näkyy, että rakuuna Matts Laurstedt on silloin 34-vuotias, palvellut Laaroisten ruodussa 15 vuotta ja syntynyt Turun läänissä Paimiossa. Hänen edeltäjänsä Matts Nyman oli tullut 1721 Ruotsista suuressa sotilaiden täydennyserässä, koska sodan jälkeen Suomen ruoduissa oli suuri miesvajaus. Matts Nyman hukkui 18.5.1738 ja hänen tilalleen Matts Laurstedt värväytyi 19-vuotiaana 15.8.1738. Paimiossa oli kaiken kaikkiaan 45 ratsutilaa eli rusthollija, joista osa kuului Maskun ja osa Halikon komppaniaan. Laaroinen oli ollut Halikon komppanian ratsutila nro 8 vuodesta 1701 alkaen. Tilan nimestä esiintyy useita kirjoitusasuja kuten Laaroinen, Laarois, Laurois ja Laurstedt. Rustholli kustansi ratsumiehelle hevosen, aseistuksen ja vaatetuksen. Vastineeksi rustholli sai

osittaisen verovapauden ja tarvittaessa oikeuden hallita aputiloja eli augmentteja. Jos omistaja halusi myydä ratsutilan, siihen oli saatava rykmentin everstin suostumus.

Matti Juhonpoika Laurstedt meni naimisiin 21-vuotiaana samanikäisen Maria Matintyttären kanssa. He muuttivat Prättaböleen, suomeksi Hirvonpää eli Hevonpää, joka oli Laaroisten lähialueella sijaitseva Halikon komppaniaan kuuluva toinen ratsutila.

Halikon komppania kuului Turun ja Porin läänin Henkirakuunarykmenttiin, joka osallistui 1741-1742 Hattujen sotaan. Sodan nimi tuli kahden ruotsalaisen poliittisen ryhmän ristiriidoista. Osa poliitikoista tuki rauhanomaista yhteiskunnan kehittämistä. Heitä kutsuttiin myssyiksi. Hatut taas halusivat rakentaa Ruotsin suurvaltaa ja aloittaa uuden sodan Venäjää vastaan. Merkittävin ja ainoa suuri taistelu käytiin Lappeenrannassa 23.8.1741. Ruotsi-Suomen joukoilla oli vastassa kolminkertainen venäläisarmeija, joka tuhosi Lappeenrannan linnoituksen ja poltti kaupungin. Ruotsi-Suomen tappiot olivat 1000 kaatunutta ja 1400 vankia, venäläisten 500 kaatunutta ja 1800 haavoittunutta. Hannu Salovaara.2023.

Kaupunkien ulkopuolella taistelupaikaksi pyrittiin yleensä valitsemaan suuri aukea, jossa joukot pääsivät levittäytymään. Soturit olivat pitkinä rivistöinä ja ampuivat yhteislaukauksia. Ratsuväki tiedusteli, suojasi sivustoja sekä takaa-ajoi pakenevia. Sotaretket ajoitettiin kesään, jolloin tien-varsilta, niityiltä ja laitumilta voitiin saada riittävästi rehua armeijan hevosille. Talveksi joukot saatettiin kotiuttaa sotapäälliköiden yhteisellä sopimuksella talvileiriin useiden pitäjien alueelle talonpoikien huollettaviksi. Hannu Salovaara. 2023.

Hattujen sotaa käytiin kahtena vuonna ja se päättyi Ruotsin tappioon. Vuonna 1742 elokuussa joukot valmistautuivat taisteluun Helsingissä Kampin kentällä. Sodan oikeutus oli alun alkaen ollut riitainen ja sotilaat olivat väsyneitä. Molemmilla osapuolilla oli halua välttää verenvuodatusta. Suomalaiset pelkäsivät jäävänsä Helsingissä alakynteen, joten joukot päättivät tulitauosta ja antautumisesta. Rauha solmittiin seuraavana kesänä 7.8.1743 Turussa.

Seppämestari Gustaf Adolf Grönlund, tämän kertomuksen nimihenkilö, perusti ensimmäisen sepänkartanonsa Ouluun 1863. Elämän eväät hän oli saanut kirkkoseppä-isältään, joka oli kirkkoväärtti ja Paimion ensimmäinen maakauppias. Ensimmäinen kartano Oulun kirkon läheisyydessä paloi tuhkaksi 1889, mutta pian alkoivat työt uudessa seppä Grönlundin kartanossa Iso-Uusikadun ja Rautiokadun kulmassa. G.A. Grönlund oli Oulun Teollisuus- ja käsityöyhdistyksen aktiivinen toimija, yksi Oulun Teollisuusklubin perustajista ja sen johdossa vuosina 1890-94. Puolisonsa Marian kanssa he hoitivat myös hotelli Kestikievaria ja siinä toimivaa ravintolaa. Heidän kymmenellä lapsellaan ja lukuisilla lapsenlapsilla oli merkittäviä mutta myös merkillisiä elämänvaiheita, joista ei draamaa puuttunut.

Yksi lapsenlapsista, Olavi Karpalo osallistui sotaan kolmella rintamalla, Espanjan sisällissodassa, Saksan SS-joukoissa sekä Suomen talvi- ja jatkosodassa. Poliittinen paine heti jatkosodan jälkeen ajoi monia Saksassa olleita vapaaehtoisia lähtemään maasta, vaikka heitä vastaan ei voitu esittää syytteitä sotarikoksista. Vielä viime vuosina dosentti André Swanström on julkisesti väittänyt Olavin olleen juutalaisvastainen. Olen lukuisten säilyneiden kirjeiden kautta voinut perehtyä Olavin ajatusmaailmaan ja elämään enkä mitenkään voi yhtyä dosentin näkemykseen. Kirjassa olen antanut suhteellisen paljon tilaa hänen elämänvaiheille, jotta teot ja arvomaailma voitaisiin nähdä kokonaisvaltaisesti. Jätän lukijoidenkin arvioitavaksi, olisiko Olavi Karpalon kunnia näin palautettu.

BoD

